TAMAS DOBOZY

Árvák és idegenek kora

Kálmán Jenő erős pasas volt: arrébb tudott vinni egy tölgyfa íróasztalt vagy szekrényt, anélkül, hogy kipakolt volna belőle. Erejéhez temperamentum is társult – hangjától még az ajtó is kiszállt a sarkából, akár angolul, akár magyarul, akár németül kiabált; ez utóbbi nyelvet is jól beszélte, bár akárhogyan is próbálkozott, nem emlékezett rá, hogyan és mikor tanulta meg. Egyszer ment vissza Magyarországra, 1960-ban, útlevél nélkül, kicselezte a kommunista határőröket, elment a mostohahúgához, szarrá verte a sógorát, aki verte a feleségét, s csak akkor hagyta abba, amikor a sógor megígérte, hogy soha többé nem bántja az asszonyt, majd visszatért Kanadába, bőröndje tele *cseresznyepálinkával*.

De László nem félt Jenőtől, s ezt ki is mutatta – kinevette, és bolondnak mondta, ahányszor csak Jenő azt állította, hogy László nem az, akinek mondja magát; és Jenő ezt gyakran tette.

– Csak azért foglalkozol folyton azzal, ki és mi vagyok – mondogatta László családi körben –, mert örökbe fogadtak, és mindenkit a te szintedre akarsz levinni.

Jenő családi neve valójában nem Kálmán volt, de nem tudta az eredetit. Örökbe fogadták, vagy „talált gyerek” volt, ahogyan a mostohatestvére, István, mondta: Budapest ostroma során történt ez, amikor Boldizsár, István apja, élelem után kutatott, és egy tizenéves fiút talált, aki egy falnak támaszkodva ült, kezében hatalmas cipó és egy zacskó zöldpaprika. Boldizsár elvitte Jenőt a családjához, akik egy pincében húzták meg magukat, hogy elkerüljék a robbantásokat és a fegyverek tüzét, és azt is, hogy a fasiszták és a szovjetek rájuk találjanak, mivel mindkét sereg civileket használt élő pajzsként a tűzharcok során. Attól kezdve mindig volt elég ennivalójuk: Jenő reggelenként elindult, és mindenféle élelemmel megpakolva tért vissza. Ha valamire szükségük volt, megszerezte.

Jenő nem bírt Lászlóval, mert a maga módján László épp olyan kemény fickó volt, mint ő – nem is annyira a fizikai erő tekintetében, mint *belülről*. Pókerarca, sztoikus állhatatossága, az a képessége, hogy a legfeszültebb körülmények között is tudott nevetni, onnan eredt, hogy végignézte, amint Máriát, a feleségét az ostrom alatt a Vörös Hadsereg katonái megerőszakolták. Amint a Vörös Hadsereg egyre közelebb ért a család búvóhelyéhez, László és Mária kimentek, hogy új helyet keressenek mindannyiuk számára, és ez okozta a tragédiát, mivel senki sem jött Mária segítségére, miközben a katonák lefogták Lászlót, és arra kényszerítették, nézze végig az

egész szörnyűséget. Ettől a ponttól kezdve Lászlót semmi és senki nem tudta megfélemlíteni – még Jenő sem.

De Jenő vitatta a megerőszakolásról szóló történetet, és az egész családból ő volt az egyetlen, aki ezt meg merte tenni. Ő volt az is, aki – miután kiszálltak a hajóból, ami Kanadába vitte őket – eldöntötte, hogy New Brunswick *nem* az a hely, ahol maradni akarnak: azt mondta nekik, várják meg a mólón, majd egy óra múlva Torontóba szóló vonatjegyekkel a kezében tért vissza. Jenő azt állította, nemcsak, hogy László *nem* Mária férje, hanem Mária sem Mária. Valójában egy német nő, akivel László Németországból elmenekült – valójában az *ő anyjuk* –, ebből következően László sem László, hanem egy német fiú, aki felvette ezt a nevet, és utána kitalálta a házasság történetét, hogy ne derüljön ki, valójában mi is történt Máriával, és mindezt pusztán azért, hogy Jenőt alaposan összezavarja. Ez azt is jelentette, hogy ő, Jenő, és László, valójában testvérek. Ami Krisztiánt, László és Mária fiát illeti, aki a háború végén – amikor állítólag az anyját megerőszakolták, elrabolták és megölték –, pusztán pár hónapos volt, és nem több, mint másfél éves, amikor az apjával nyugatra jött, szóval ő egyértelműen valaki más gyereke volt, akinek László vállalta a felnevelését. Azt viszont Jenő nem tudta kideríteni, miért titkolta a család olyan kitartóan ezeket a tényeket, és hogy a mostohatestvérei – István, Adél és Anikó – miért játszottak össze Lászlóval abban, hogy e történetet elhitessék.

A család többi tagja megalázkodott, de egy árva szót sem szólt, bár maguk között néha azt is szóba hozták, nem lenne-e jobb Jenőnek igazat adni, még akkor is, ha pusztán a hangjukból érződő félelem miatt tennék ezt. Így azután csöndben maradtak, Jenő pedig így szólt:

– Semmire nem vagytok jók – majd kirohant az ajtón, hogy a következő családi összejövetelen ismét jelen legyen, és újból fröcsögje a vádaskodásait.

László ritkán beszélt, de amikor megszólalt, rámutatott, hogy Jenőt azért érdekli ennyire Mária esete – azért ilyen megszállott ezzel kapcsolatban –, mert ez László múltjának olyan részlete, ami rá és a család többi tagjára is nagyobb hatással volt, mint Jenőé.

– Az ember nem szeret szembesülni olyasmivel, ami nála erősebb – mondta olyan dühvel a hangjában, hogy még Jenő is kétszer meggondolta, milyen revánsot vegyen.

– Hallottam, hogy álmodban németül beszélsz – szólalt meg végül.

– Kizárt! – ordította László.

– De igen – ordított vissza Jenő. Zsebéből előhúzott egy diktafont, és a család többi tagja előtt meglóbálta az ebédlőasztalnál. – Mivel senkinek sincs mondanivalója ezzel kapcsolatban, gondolom, nincs kifogásotok, hogy meghallgassuk – tette hozzá.

Magyarul beszéltek, de amikor Jenő megnyomta a lejátszás-gombot (bár László valami tiltakozás-félét motyogott), a horkolások, forgolódás, meg Jenő közelebb csúszásának nesze közben bizony egyértelműen német szavak hallatszottak, amik

közé a páni félelem nyögései, kiáltásai, nyöszörgése ékelődtek be; ki tudja, László álmai miféle emlékeket öklendezhettek fel.

– Ez nem is én vagyok! – kiabálta László, miközben nagy pohár-, tányér- és evőeszköz-csörömpölés közepette felállt az asztaltól.

– *Igenis*, te vagy! – kiabált vissza Jenő. – Mindenkinek elmondom, hogy évek óta németül beszélsz álmodban!

Ahányszor csak táborozni, vagy vadászni mentek, netán nem otthon aludtak, Jenő hallotta ezt, de László és mindenki más azt mondta, megőrült. Így aztán Jenő elhatározta, hogy vesz egy diktafont. Elmesélte, mennyire kifáradt László, amikor legutóbb rénszarvas-vadászaton voltak, mérföldeket kutyagolt, hogy a legnagyobb trófeát meglelje, miután már mindenki más régen abbahagyta a vadászatot. Este már alig bírta tartani a kupica *pálinkát*, amit a kezébe nyomtak, és korán el is aludt. Később Krisztián bemászott Jenő sátrába és felébresztette: arra panaszkodott, nem tud aludni, mert az apja mellette kiabál és könyörög.

– Ezerszer hallottam ezt tőled – mondta Jenő, Lászlóra mutatva –, és biztosra akartam menni, hogy végre mindenki más is meghallja. – A diktafonra bólintott, s pár másodpercig még a család hallgatta a szalag susogásától kísért mondatokat. – Tudom, mit mondasz – folytatta Jenő. – Pont olyan jól tudok németül, mint te. De hogy ne lehessen elfogultsággal vádolni, talán valaki más, például Heléna, kéne, hogy lefordítsa, és mindenki előtt bebizonyítsa, hogy tényleg úgy beszélsz németül, mint akinek az az anyanyelve. S ha ezzel megvagyunk, talán válaszolni tudsz néhány kérdésre Máriával és az ostrom alatt történtekkel kapcsolatban is.

A család Heléna felé fordult, aki Anikó lánya. Lassan, akadozva kezdte a hangszórókból jövő szavakat fordítani, már amennyire német nyelvi és irodalmi B.A.-s diplomájából futotta. Budapest ostromáról beszélt, arról, milyen volt ott lenni. Álmodozó, olykor homályos szöveget mondott, itt-ott kihagyott egy nehezebb szót vagy igeidőt, megpróbálta kihámozni a mondandót a nehezen átlátható kapcsolatrendszerből. A történet eleje nagyon kusza volt, mintha Lászlót annyira sokkolták volna a látottak, az, ami Máriával történt, hogy nem talált szavakat ezek kifejezésére. De a történet fokozatosan egyre világosabb lett. Heléna szólt László zavarodottságáról, arról, hogy nem tudta, hová vitték a katonák Máriát, amikor befejezték a megerőszakolását, vagy hogy hogyan tud visszajutni a pincébe, ahol a családja és pici fia megbújtak. Beszélt arról a döntéséről, hogy kitörnek Mátyásföld felé, Pesttől északra, ami akkor csupa sár és téglatörmelék volt, lebombázott otthonokkal, a lakók meghaltak, elbújtak, vagy mentek, ki merre látott, s a Vörös Hadsereg tartotta ellenőrzése alatt. Hát itt volt az otthonuk, a Kálmán család ősi fészke, egy terebélyes villa, körülötte gyümölcsfák.

A diktafon elmondta, hogyan jutott el oda László, beszélt azokról a hetekről, amíg sikerült elkerülnie a szovjet őrjáratokat. Ezek valójában csak egyenruhás, céltalanul bolyongó csoportok voltak, olykor lövöldöztek, elvették, amit tudtak – kar-

órát, intim együttlétet –, fenyegetőztek, kiabáltak, a háború megőrjítette őket. László pincékben bujkált, futva menekült, kikerülte őket, asszonyok fogadták be.

Azon az estén a családot leginkább az asszonyok neve nyűgözte le. Heléna az álom-nyelvből lefordította ezeket magyarra: Rózsa, Ibolya, Lilike – mintha csak Budapest ostroma itt-ott virágokat, rózsát, ibolyát, liliomot is megtűrt volna egy olyan városban, aminek jó része romokkal, törmelékkel, üszkökkel, holttestekkel volt belepve.

Rózsa talált rá elsőnek, s hagyta, hogy László azt higgye, ő gondoskodik a nőről, miközben az próbálta talpra állítani a férfit azok után, ami Máriával történt, s hogy képtelen volt megvédeni. Rózsának nem volt lakása – ahogyan ő fogalmazott, ott lakott, ahol éppen sikerült. Ez a túlélés eszköze volt, ott lakni, ahol az adott pillanatban volt, otthonnak nevezni azt egy órára, egy délutánra, éjszakára, majd továbbmenni, és soha vissza nem térni ugyanarra a helyre. Képes volt elérni, hogy László biztonságban érezze magát, még akkor is, amikor félig felrobbantott falak, vasúti felüljárók alatt kuporogtak, vagy egy kiégett tank üregében húzták meg magukat – mintha csak varázsereje lett volna, hogy a romokból menedéket csináljon.

A második asszony, Ibolya, a bombatámadást túlélt bútorozott lakásban élt – a ház többi lakása omladozott. Ő és László az életüket kockáztatták, ahogy a lakáshoz vezető ingatag lépcsőházban le-föl jártak. Bent antik bútor, bőrkötéses verseskönyvek, még szobanövények is voltak – futónövények, virágok, amelyeket Ibolya óvott; ő maga csak az elengedhetetlenül szükséges vízmennyiséget használta el.

Lilike, a harmadik asszony, egy beépített szekrényben élt. Amikor elrántotta Lászlót egy tank elől, úgy érezte, mintha egy ládába pottyant volna. Forróság, áporodott levegő és sötétség vette körül. Három héten át olyan kis helyen húzták meg magukat, hogy a lábuk összefonódott, így amikor a csatazaj elült, még egy darabig együtt lépkedtek, mintha mindkettőjüknek négy lába lett volna, mintha összenőttek volna.

Innen ment László a földúton Mátyásföldre, a kifosztott villába, ahol nagyapja és nagyanyja – Tibor és Ildikó – holtteste fogadta. Egy másodperccel az után, hogy a diktafon elhallgatott, Heléna is úgy tett.

Hát ezek a dolgok történtek velem Mária után – szólalt meg végül László; a szobában mindenki némán ült. – Ilyen sokáig tartott, hogy hazataláljak.

– De ezt miért éppen németül kellett elmesélned? – kérdezte Jenő, az egyetlen, akit nem döbbentett meg a történet.

László erre azt válaszolta, hogy egészen jól tudott németül, amit ott a helyszínen bizonyított is egy Rilke-idézettel, majd hozzátette, hogy két évig Bécsben élt, miután megszökött Magyarországról.

– Értem már. Szóval Bécsben éltél, és olyan jól megtanultad a nyelvet – *két év alatt* –, hogy álmodban inkább németül beszélsz – replikázott Jenő.

Ez az este összezavarta Jenőt, amit mindenki észre is vett. László németül álmodott, de álma tökéletesen megegyezett azzal a történettel, amit mindenki mesélt róla, Budapest ostromáról és Máriáról. Miután hazament aznap este, Jenő órákon át

töprengett a történet és a német szavak kibékíthetetlenségének lehetetlenségéről, és éjjel egykor felhívta Helénát. Elmondta neki, tudja, mennyit segített neki László bácsikája sok éven át, hiszen ő fedezte a tandíját, amit anyja, a megözvegyült Anikó, nem tudott kifizetni. De a lány Jenőnek is le volt kötelezve. Vagy már elfelejtette, amikor egyszer elment hozzájuk látogatóba és rájött, hogy a főbérlő az épület alapzatának egy részét kiverte légkalapáccsal? De ő felismerte, mi volt az a mennydörgés-szerű zaj, mert olyan volt – kitaszigálta Helénát és Sárát, az unokatestvérét a házból, mielőtt az ledőlt, és maga alá temette a háziurat. Hát ezt tán elfelejtette? És azt is elfelejtette, hogyan tömte be saját karjával annak a németjuhásznak a száját, ami a családi táborozáskor hirtelen rátámadt – de ő egyre mélyebben nyomta karját a kutya torkába, mígnem az fuldokolni kezdett és kénytelen volt elengedni.

– Az én összemart karom a te arcod is lehetett volna! – mondta. – Ezt talán elfelejtetted?

– Éjjel egy óra van – mondta a lány félálomban. – Semmire sem nagyon emlékszem ilyenkor.

Jenő egyre többször zaklatta. De Heléna – miután öt gyerek közül a legkisebbként nőtt fel, akinek küzdenie kellett bevándorló gyökerei és apja korai halála miatt, és hogy idegen nyelvekből szerezzen diplomát, majd diplomataként építse fel karrierjét – rájött, hogy őt is kemény fából faragták. Olyan dolgokkal ugratta Jenőt, hogy „Hát, lehet, hogy itt meg ott félrefordítottam egy igét, ami módosíthatta ennek és ennek a mondatnak a jelentését" – mindezekre Jenő csak a szemét tudta forgatni, és figyelmeztetni a lányt, hogy ő is tud németül, és semmit sem fordított Heléna hibásan.

– László átment, vagy nem ment át mindezen Budapest ostroma során? – kérdezte.

– Hát – válaszolta a lány –, lehet, hogy te és én is rosszul hallottuk, amit mondott, vagy néhány mondat elsikkadt. Végül is nagyon halkan és álmában beszélt.

– Ugyan már! – ordított rá a férfi.

– Miért ilyen rögeszmés Jenő? – kérdezte Anikó Helénát, hiszen aggódott, mi történhet a lányával, ha továbbra is ugratja nagybátyját.

– Örökbe fogadták – mondta Heléna. – Örökbe fogadták, és mi olyan család vagyunk, akiknek nagyon fontos, hogy tudjuk, ki honnan jön, kik az ősei, és milyen kapcsolatban van a saját kultúrájával.

– Az egyetemen tanultad ezt? – kérdezte Anikó. – Valamelyik multikulturalizmusos órán?

– Beszéljünk inkább apáról! – válaszolt Heléna. Gyorsan, alaposabb megfontolás nélkül mondta ezt, miközben az anyja dühösen, megszégyenülten fordult el tőle, mivel Heléna arra emlékeztette, hogy apjának családi neve, Cukor, Zuckermadle volt, mielőtt nagyapja úgy döntött – sok más zsidóhoz hasonlóan a századfordulón –, hogy mindent megváltoztatva beolvadnak: nevüket, vallásukat, történelmüket, még

unokáik vonásait is azzal, hogy fiaikat és lányaikat arra buzdítják, magyarokkal kössenek házasságot.

– Te nem vagy zsidó – folytatta Anikó, akit láthatóan megrázott a dolog. – Már sokszor elmondtam neked. A zsidóság anyai ágon érvényesül, és én színtiszta magyar vagyok. Tehát még ők sem, mármint a zsidók, nem tartanak téged zsidónak.

– Egyetértek – mondta Heléna, s közben arra gondolt, milyen érzése lehet Jenőnek, amint nézi az udvaron gyerekeit és feleségét: mindenki kötődik az anyjához, apjához, testvéreihez, nagynénjéhez, nagybátyjához, egymáshoz – kivéve őt. Heléna úgy vélte, bizonyos fokig Jenő nem azért akarta leplezni Lászlót, hogy ő is magányos legyen, hanem, hogy *együtt* legyenek magányosak.

Így aztán Heléna úgy döntött, tennie kell valamit. Végül is diplomata volt, és pályázatában az egyik tanulmány arról szólt, hogy számára a diplomataság több pusztán kormányzati munkánál. Inkább háborúval és erőszakkal való fenyegetés nélküli tárgyalási forma, amelynek során az ellentétes törvényekből és szokásokból olyan új történetet alkotnak, amelyre mindenki odafigyel.

A két férfit meghívta egy táborozásra, ahol – reményei szerint – ki tudják dolgozni a mindkettőjük számára elfogadható történetet. Jenő beleegyezett, miközben arra gondolt, mihelyt odaérnek, félretolja Helénát, és elkezdi László lassú lelki megkínzását, amelynek végén majd felfedi azt a történetet, amit Jenő mindig is hallani akart. László viszont gyanakvó volt.

– Miért akarod, hogy táborozni menjünk?

– Jó alkalom lenne ahhoz, hogy te és Jenő végére járjatok a nézetkülönbségnek.

– Nincs semmiféle nézetkülönbségem – válaszolt. – Jenőnek vannak nézetkülönbségei.

Nem számított, milyen szépnek állította be a gyalogtúrát és a táborhelyet, nagybátyja ellenállt.

– Táborozni! Honnan szedted egyáltalán ezt az ötletet?

– A családunk folyton táborozni megy!

– Igen, a család, *együtt*. Évekkel ezelőtt, amikor sokkal fiatalabb voltam, és te és Krisztián gyerekek voltatok!

Végül is Heléna csak Jenővel ment el táborozni. De nem szólt neki arról, hogy László nem tart velük, mindaddig, amíg meg nem érkeztek a hegyoldalba, harminc mérföldnyire a legközelebbi úttól.

Amikor már felállították a sátrat, tüzet raktak, Jenő megkérdezte, mikor érkezik László, Helénának be kellett vallania, hogy tulajdonképpen nem is jön. Erre Jenő dührohamot kapott. Üvöltözni kezdett, hogy milyen gyáva László – noha tudta, hogy ez nem igaz –, hogy mindig lekörözi és átveri őt, és hogy egyszer, *egyetlen egyszer* mennyire szeretné már kiosztani. Ezután szétrúgta a tüzet, feltépte a sátorszögeket, a hálózsákokat, edényeket és az ennivalót szanaszét szórta. Heléna hagyta, gondolván, hogy még mindig jobb, ha ezeken tölti ki a dühét, mint rajta.

– Túlságosan szégyelli magát, hogy eljöjjön – mondta Heléna.

– Még hogy szégyelli? – vágta rá Jenő, s nem lóbálta tovább a fejszét, amit éppen a harmincméternyire lévő tóba akart hajítani.

– És fél – folytatta a lány.

– Fél-e? – Letette a fejszét.

Heléna akkor újból elmondta a történetet, ahogyan ő tudta. Elárulta Jenőnek, mennyire csodálta ő és a kisebb unokatestvérei is, akik az ő tetteinek történetén nőttek fel. Remélte, hogy így megérti a férfi, hogy ez erősebb kötelék, mint bármiféle vérrokonság. Elmondta, hogy mentette meg Jenő egymaga a családot Budapest ostroma alatt, különösen azután, hogy Boldizsár már túlságosan legyengült, hogy vele menjen, hogy hagyta ott a családot a pincében, és egyedül ment el, majd sérülések, verések nyomával tért vissza, de mindig vitt elegendő élelmet és vizet másnapra. Elmondta, hogy mesélte el István, Adél és Anikó a Mátyásföldre való visszatérésüket: Jenő mindig előrement, elhárította az akadályokat, majd visszatért a többiekért. Elmondta, hogy a többnapos vándorlás után, miközben igyekeztek elkerülni azokat az akadályokat, amelyeket még Jenő sem tudott elhárítani, szóval hogyan értek oda a villához: Lászlót találták ott; egyedül ücsörgött a sötét, törmelékkel teli szobában, keze még piszkos volt, miután Tibort és Ildikót eltemette a kertben.

László restelli azokat a dolgokat, amit te megtettél a családért, és ő nem tudott megtenni.

– Nem – rázta meg fejét Jenő, és szomorúan tekintett a lányra. – Egyáltalán nem ez a helyzet.

– Mária és László már elmentek, mikor Boldizsár levitt a pincébe azon a napon – mondta. – Így nem is tudhattam, hogy néz ki. Valójában csak később, akkor, amikor már Mátyásföldön voltunk, hallottam a történetükről, a megerőszakolásról; mintha az egész család megegyezett volna ebben a hatalmas hazugságban. De mondok én neked valamit: az a személy, akit a villában találtunk, egyáltalán nem hasonlított a háború előtti családi fényképeken látható Lászlóra. Ezeket még azelőtt láttam, hogy Boldizsár széttépte a fényképeket, mondván, hogy nem akarta Krisztiánt elvesztett anyjára emlékeztetni, mivel a legtöbb képen rajta volt Mária is. Persze valószínűleg az egy másik Mária volt.

A testvérek próbálták meggyőzni Jenőt, hogy Lászlóra fizikailag is szörnyű hatást gyakoroltak az ostrom alatt történtek: megváltoztak a vonásai. De Jenő nem volt hajlandó ebből semmit sem elhinni, szerinte semmiféle trauma nem tudja valaki haját barnáról szőkére változtatni, vagy a görbe orrát kiegyenesíteni, vagy harminc centivel magasabbá alakítani.

– Tehát akkor László vagy a tudomány csodája – vonta le a következtetést Jenő –, vagy szélhámos.

Ekkor már a tóparton sétáltak a magas fűben. Heléna a szétszórt kempingfelszerelést kutatta a fűben. Eközben Jenő csöppet sem törődött ezekkel, sem a sátorveréssel, sem azzal, hogy estefelé járt, sem azzal, hogy vihar közeledett.

– Tévedsz, Heléna. László nem fél tőlem. Valójában nélküle nem lennék ennek a családnak a tagja sem.

Heléna ránézett, azután a szél irányába – mindenüket felkapta, a sátor úgy dagadt, mint egy ejtőernyő, az egyik hálózsákjuk zsinórja beleakadt, így azt is vonszolta, majd minden eltűnt a tó fölött. Csak az Isten tudhatja, hová hajította Jenő a térképet, az iránytűt, az ennivalót, Heléna pedig rohangált mindenfelé, fel-felkapott egy-egy dolgot, miközben a talaj egyre nedvesebb lett, meglepte őket a szürkület, Jenő pedig úgy folytatta mondandóját, mintha nagyon ráértek volna.

Eddig soha nem hallotta ilyen sokat beszélni a nagybátyját. Jenő mindig hallgatag volt – kivéve Lászlóra vonatkozó rögeszmés megjegyzéseit –, csak annyit mondott, ami feltétlenül szükséges volt, nem bocsátkozott részletekbe, még akkor sem tért el ettől, amikor a család kivételekkel, netán ellenvéleménnyel próbálkozott az általa kidolgozott vastörvényekkel szemben.

De azon az estén nehezére esett, hogy a szeme előtt zajló dolgokra figyeljen, arra, ahogy a lány hiába próbálja összeszedni azokat a tárgyakat, amiket ő szétdobált – még arra sem figyelt, merre mentek, hogy azután majd visszataláljanak. Elveszett az ostrom alatt vele történt dolgok részleteiben. Jenő azt mondta, életének azt megelőző részéből semmire sem emlékszik, csak arra, hogy tizenhat éves, vérzik a feje, nem tudja, mi ütötte meg, de az a dolog ismét eltalálta, többször is: hol a vállán, hol a mellkasán, hol a lábán. Majdhogynem lehántotta a testéről a ruhát. De talált ruhát, meg élelmet is, bár nem emlékezett, hogyan, csak arra, hogy valahogy mindig meglett, amire szüksége volt – amikor pedig nem, amikor már úgy tűnt, hogy a bombatámadások, a lángok, az ágyútűz közepette, miközben különböző egyenruhás férfiak más-más nyelven üvöltöznek vele, szóval, hogy itt már véget ér össze-vissza kóborlása, amikor végre leült, hogy befejezze utolsó cipóját, egy kedves férfi arc jelent meg előtte (bár Jenő még abban sem volt valójában biztos, hogy mindezekre ő emlékezett, vagy mindezek azon családi történetek révén *kerültek az emlékei közé*, amelyek arról szóltak, hogyan talált rá Boldizsár).

Boldizsár olyan nyelven kínált menedéket Jenőnek, amit a fiú csak több év után tudott megérteni; letérdelt mellé, letépte ingét, csíkokra szaggatta, a fiú összezúzott koponyáját körbekötözte ezekkel, majd elvitte oda, ahol a család többi tagja megbújt.

Most viszont a széllökések ölelték őket körbe, Jenő lehajolt és egy zacskó diákcsemegét és cerbonát kapott fel, ami egy bokor gallyain akadt fenn, megkínálta vele Helénát, majd egy maroknyit maga is kivett.

Jenőnek nem sikerült kiderítenie, honnan származott, de a Kálmán család, látván, hogy kevés dologra emlékszik, nem is kérdezősködött tovább, hanem úgy tettek, mintha mindig is a családhoz tartozott volna. Miközben az utcákat járta, elkeseredetten igyekezve, hogy viszonozza nagylelkűségüket, mindig úgy érezte, az utolsó esélye érkezett el: ha nem visz semmit, a pince ajtaját zárva találja, a család már nem lesz ott, mintha csak az ő portyái, az a képessége, hogy élelmet, ruhát, vagy más szükséges dolgokat képes előteremteni, az a szükséges gesztus, áldozat, ami ott

tartja őket, az ő visszatérésére várakozva. Sosem ment úgy vissza, hogy ne talált volna valamit, bármely veszélyt legyőzött, hogy pár tojásra, némi sajtra, vagy egy elesett katona fejadagjára rátegye a kezét.

Hoztam valamit, hoztam valamit, hoztam valamit – suttogta önmagának, miközben rohant vissza, ahol Kálmánék búvóhelye volt; még a gondolattól is rettegett, hogy visszakergetik a városba: ez emlékezetében úgy jelent meg, mintha az egész világ emlék-foszlányainak romhalmaza lenne.

– A harmadik napon volt az – folytatta Jenő egy kövön ülve a tóparton –, hogy kezdtem úgy érezni, mintha az általam talált dolgokat valaki odakészítette volna nekem.

Attól kezdve, láthatatlanul, egy másik jelenlét is érzékelhető volt a dolgok peremén. Úgy tűnt, ez a valami előre számított mozdulataira, előreszaladt, vagy éppen visszamaradt, mindig megelőzte ott, ahol ő maga sem tudta, hogy majd odajut, vagy néz, vagy belép.

– Figyelj ide – szólt óvatosan Heléna. – Nem akarok akadékoskodni, de ki kell gondolnunk, hogy jutunk vissza az autóhoz. A cuccunk … – Körbemutatott; előttük, lentebb laposan terült el a tó, a szélén sás és sár. – És lóg az eső lába.

Jenő is körülnézett, megvonta a vállát, és folytatta a történetét. Ahogy telt az idő, kirajzolódott előtte egy rendszer, hogyan talál dolgokat, a sejtelmes jelenlét egyre erősebbnek tűnt, néha olyan érzése támadt, hogy ott volt egy árnyék, egy mozdulat, vagy egy kezet gyorsan visszahúztak, pont azelőtt, hogy észrevette a csomagot, vagy a bombatölcsért, amiben a család aznapi szükséglete volt. Kis idő múlva rájött, hogy nem valamiféle erő, hanem egy személy járt közben annak érdekében, hogy olyan szerencsés legyen a dolgok felkutatásában. Erről volt szó: egy személy, aki figyelte. Rájött erre, és ezután a budapesti felfordulásba vezető útjai egyszerűbbek lettek, a város többé nem volt barátságtalan, nem volt olyan hely, ahol lehetetlen akadályok között kellett helytállnia – biztonságosnak érezte, ahol a legmerészebb dolgokat is megteheti, hihetetlen veszélyeket vállalhat, mert ott volt valaki, aki elkapja, ha elbukik.

Ezután mindig bátor voltam – állapította meg Jenő. Elmesélte Helénának, milyen szédületes volt a világ a bátraknak, hogy tudott a magabiztosság átsegíteni olyan helyzeteken, amelyek másokat élve elnyeltek, mintha maga az a hit, hogy nem pusztán túlélni vagy képes, hanem boldogulni is, elegendő lett volna ahhoz, hogy a valóság ehhez igazodjon. – Emiatt gondolom, hogy László volt az – tette hozzá.

László volt az egyetlen olyan valaki Jenő ismerősei közül, aki nála bátrabb volt, nem félt, biztos volt a sorsát illetően, aki sem önmagán nem akart változtatni, sem az általa véghezvitt dolgokon, bármilyen körülmények is adódjanak. László járt közben a téren is, hogy Boldizsár megtalálja Jenőt. László helyezett el minden élelmiszert, ruhadarabot, ivóvizet, amit Jenő fellelt. László mindezt úgy rendezte el, hogy Jenőnek sosem kelljen visszaszereznie emlékezőtehetségét arra vonatkozóan, hogy befogadta a család, hogy majd olyan tekintélyre és csodálatra tesz szert a jövőben – mindezeket nem a távoli sötétből kellett nehezen felidéznie. És Jenő meg

volt győződve róla, hogy emiatt vette rá László a családját, hogy tagadják le, hogy rokonok, így fivére sosem tudja majd meg a körülményeket – bármilyen szörnyűségesek is voltak azok –, amelyeknek ki volt téve, mielőtt Boldizsár rátalált, és ennek a tagadásnak része volt az a történet is, hogy mi történt Máriával, az anyjukkal.

– Azt akarod nekem mondani, hogy László a nyomodban járt Budapesten, előrevetítve, hová fogsz nézni, és mintegy csomagokat helyezett el, mielőtt odaértél volna?

Jenő mereven nézett a lányra; Heléna – látva nagybátyja arckifejezését – füttyentett egyet, és tovább kereste a dolgait, elkeseredetten nézte, hogy azok jó részét elragadta a szél, a láthatár szélén táncoltatta őket, túlságosan messzire ahhoz, hogy elkapja. El tudta képzelni, hogy folytatódott Jenő fejében a történet – László valahol elöl kijárta az utat öccse előtt, mindent úgy rendezett el, hogy mire Jenő odaér bárhová, a veszélyt elhárította, vagy olyan szintre csökkentette, amivel elbír. Mire visszaértek a villába, László már bizalmasan figyelmeztette Boldizsárt és a többieket – egyik éjjel felkereste őket, miután Jenő elaludt. Elmagyarázta nekik, mit csinált, és nekik mit kell tenniük viszonzásként azért, hogy segített nekik életben maradni: életük hátralévő részében úgy kell tenniük, mintha ő ugyanaz a László lenne, mint a háború előtti családi képeken szereplő fiatalember (csak Isten tudhatta, valójában mi is történt *azzal* a Lászlóval), akinek Mária nevű felesége volt, aki szintén ott volt a fényképeken, akit a Vörös Hadsereg katonái megerőszakoltak és elraboltak. Így mire Mátyásföldre értek, Jenő kivételével mindenki készen állt arra, hogy Lászlót maguk közé fogadják, aki olyan közvetlenül viselkedett velük, mintha örök idők óta ismerték volna, mintha ő lett volna a szörnyű trauma után közéjük csodálatosan megtért fiú.

– Ennél őrültebb dolgot sosem hallottam – szólalt meg Heléna, aki abbahagyta dolgai keresését, és azon tűnődött, meddig élik túl az éjszakát. – Te és László csöppet sem hasonlítotok egymásra.

– Tényleg? Na és az orrunk? Szerinted tán nem egyformák? És az állunk? Neki is van egy vágás-féle rajta, s ha az mélyebb lenne, még jobban hasonlítana az enyémre.

Heléna jól megnézte, és egy olyan erőteljes vágyakozást látott a férfi arcán, ami átformálta a valóságot. Ez Jenőt az egész világnál erősebbé tette, hiszen tényleg hitt abban, hogy van valaki, aki vigyáz rá. Ennél megváltóbb őrültséget még sosem látott a lány, aki hosszú ideig ennek igézetében állt ott.

– Fogalmam sincs, hogy vészeljük itt át az éjszakát – mondta, és közelebb húzódott Jenőhöz.

– Ki fogjuk bírni – nevetett az, egyik karjával átölelte a lány derekát, és eközben odaköszönt Lászlónak, aki a jelek szerint meggondolta magát, feléjük ballagott a magas fűben, hátizsákja tele élelemmel, sátrat is hozott, kezében pedig térképet és iránytűt szorongatott.

KÜRTÖSI KATALIN fordítása